

TRONDHEIM KOMMUNE

Brøset barnehage

Årsplan 2017 - 2019

Innhold

Forord ved styrer.....	3
Brøset barnehage	5
Året rundt i Brøset barnehage	6
Dagsrytmen - en ramme for hverdagen i barnehagen.....	7
Overganger- en sentral del av livet	8
Første møtet med barnehagen	9
Fra småbarn til storbarn.....	10
Siste året i barnehagen og overgangen til skolen	11
Det viktige samarbeidet- hjem og barnehage.....	12
Personalets rolle i samarbeidet.....	12
Våre ønsker og forventninger til foreldrene	12
Brukerråd.....	13
Arbeidsutvalget	13
Andre samarbeidspartnere	13
Barne- og familietjenesten:.....	13
Barnehagens satsningsområder	14
Leken	14
Hvorfor skal vi leke i Brøset barnehage?.....	14
Barn og Språk	15
Hvorfor skal vi jobbe med språk i Brøset barnehage?	15
Barnehagens fokusområde	16
Grønt Flagg- bærekraftig utvikling	16
Barnehagens arbeid med Rammeplanens fagområder	18
Kommunikasjon-språk-tekst.....	19
Kropp-bevegelse-mat-helse.....	20
Kunst-kultur-kreativitet.....	22
Natur-miljø-teknologi.....	24
Nærmiljø-samfunn	26
Antall-rom-form	27
Etikk-religion- filosofi.....	28
Refleksjon over og vurdering av vårt pedagogiske arbeid	29

Forord ved styrer

I 2016 ble Brøset barnehage 10 år. Disse 10 årene har vært en spennende, lærerik og arbeidsom reise. Vi har vært så heldig å bli kjent med mange barn og deres familier. Alle disse barna og deres foreldre har vært viktige og helt nødvendige medspillere i vårt arbeid med å utvikle det pedagogiske tilbudet til barna i Brøset barnehage.

Rammeplan for norske barnehager er en forskrift til Lov om barnehager og er styrende for vår virksomhet. Det betyr at barnehagene er forpliktet til å utarbeide hver sin årsplan; *«Barnehagen skal utarbeide en årsplan, den skal være et arbeidsredskap for barnehagepersonalet og skal bl.a. dokumentere barnehagens valg og begrunnelser»*. De kravene som ligger i Rammeplanen skal konkretiseres i våre satsningsområder og i ulike tiltak.

Våre verdier *likeverd, læring, medvirkning og meningsskaping* er en rettesnor som skal binde oss positivt sammen. Vi skal jobbe for at våre verdier skal vises gjennom vårt arbeid med barna. Vi i Brøset barnehage har forpliktet oss til å praktisere disse verdiene og gjøre de synlige så godt vi kan. Det betyr at innholdet i hverdagen skal stemme overens med de verdier vi har valgt som vår rettesnor.

I vår nye årsplan er barns lek løftet frem som et viktig satsningsområde for Brøset barnehage. Det å gi barn gode forutsetninger for å leke er en kjerneoppgave barnehagen har.

«Det aller bæste me barnehagen e å få lek sammen» (jente 4 år).

Barn elsker å leke. Vår oppgave er å gi barn tid og rom for å leke sammen. Vårt syn på og respekt for barns lek er en grunnleggende holdning og verdi.

Barn er nysgjerrige av natur og de elsker å lære nye ting. Den perioden barna er i barnehagen er vel den perioden i livet hvor de lærer mest. Ved å legge til rette for god lek, glede og humor gjør vi hverdagen i barnehagen meningsfull for barna. De lærer, de får medvirke i hverdagen på sine premisser og i leken er de likeverdige.

Anne Greve, barnehageforsker ved Universitetet i Oslo og Akershus, sier om viktigheten av lek at barn lærer mer når de har det morsomt. Hun sier videre at leken er en meningsfull aktivitet. I lek tør barna utfordre seg selv på en annen måte. Barna har ingen ting å tape, fordi rollen i leken tar støyten om du ikke tør. I leken kan barna fly, være sirkusartist, de kan dø og så bli levende igjen. De kan gjøre alt i leken.

Brøset barnehage har i mange år deltatt i 2 ulike nettverk, Barn og Rom og Reggio Emilia nettverket. Vi lar oss inspirere av Reggio Emilia sin filosofi og låner tanker fra denne filosofien i det pedagogiske arbeidet. Vi tar utgangspunkt i barns interesser, nysgjerrighet og trang til å lære på egne premisser.

Gjennom vår deltagelse i nettverket Barn & Rom, jobber vi med å se sammenhengen mellom det fysiske miljøet og hvordan det kan bidra til å skape et godt læringsmiljø. Vi håper vi kan tilby barna i Brøset barnehage et miljø som både kan forføre og lokke til meningsfulle aktiviteter som også noen ganger kan skape magiske øyeblikk.

I samarbeid med foreldrene skal barnehagen ruste barna til å møte livet, som kan være på godt og vondt. Sammen skal vi, så godt vi kan, gi barna en hverdag som gir de muligheten til å bidra til et godt fellesskap. Vi skal støtte barna i å være aktive bidragsyttere, slik at de kan videreutvikle demokratiet som vårt land har utviklet over mange generasjoner.

«Trygghet til å være seg selv» er en god visjon som barnehagen har hatt i de 10 årene vi har eksistert. Vi tenker at for å møte en fremtid som kan være vanskelig å forutsi, kan det kanskje være på tide å lage en ny visjon? Brøset barnehage vil begynne et arbeid hvor en ny og fremtidsrettet visjon kan få sin rettmessige plass. Det skal bli spennende å se hvor vi ender i en slik prosess.

Lise Garvik

«Leken er nødvendig i et menneskes liv».

Thomas Aquinas, italiensk filosof og teolog som levde fra 1225-1274.

Brøset barnehage

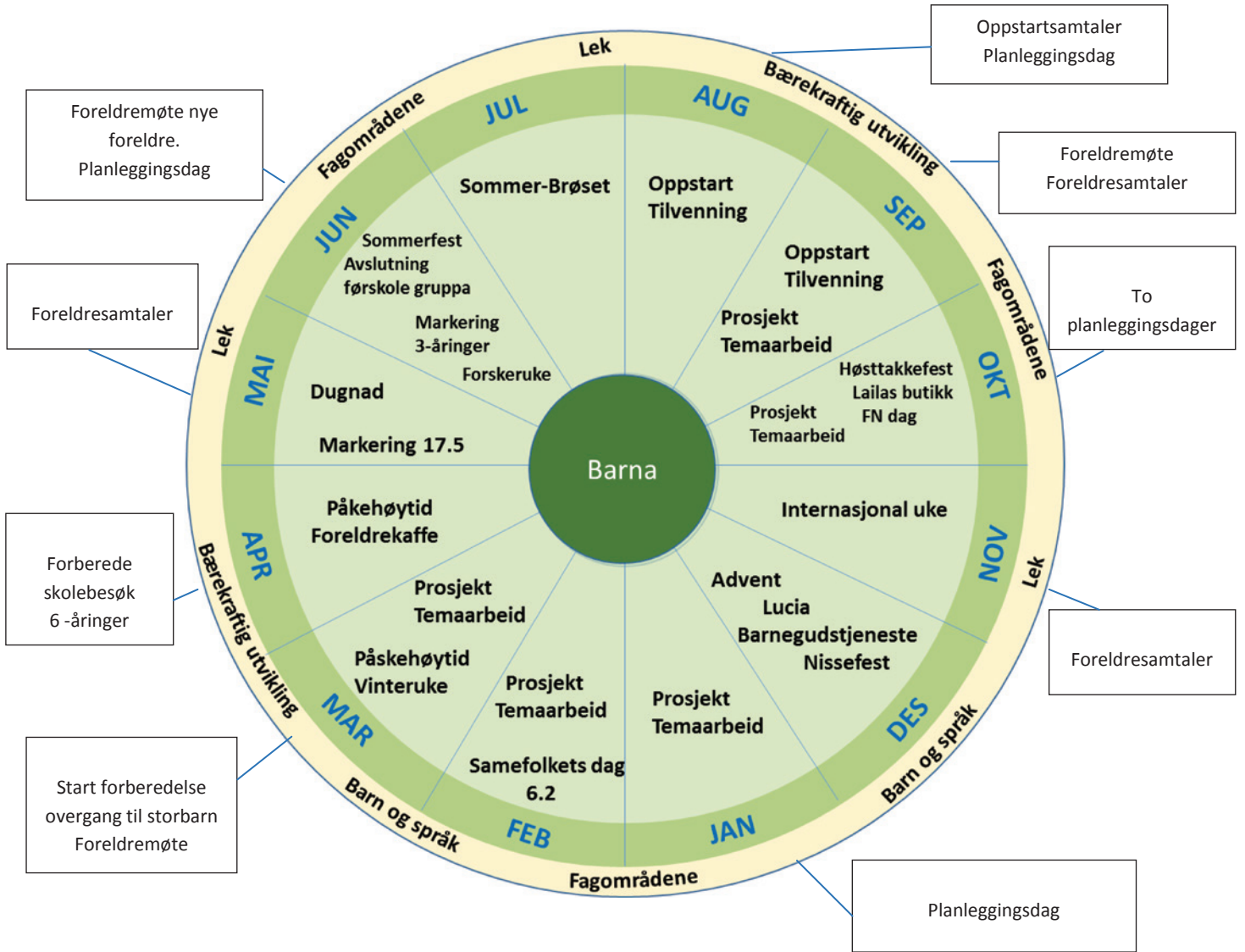
Barnehagen vår består av 3 bygg; et småbarns-, et storbarns- og et administrasjonsbygg. Disse byggene rommer to småbarnsbaser med plass til 60 barn, to storbarnsbaser med plass til 85 barn og en administrasjon bestående av enhetsleder, konsulent og avdelingsleder.

Barna i Brøset barnehage blir inndelt i grupper. I hovedprinsippet deler hver base barna inn i tre grupper på 10 barn på småbarn og i 3 grupper med 10-15 barn på storbarn. Gruppene er i hovedsak aldersinndelt. Antallet grupper varierer noe i forhold til søkermassen fra år til år, og vi er bemannet ut i fra angitt personalnorm for barnehager i Trondheim kommune.

Basene våre:	
	<i>Storbarn</i>
Gårdsbruket:	482 30 744
	481 97 022
Steinbruddet:	480 50 973
	480 51 759
	<i>Småbarn</i>
Bekkdalen:	916 72 885
	952 63 219
Gåsedammen:	952 63 218
	952 63 118
Administrasjonen: broset-bhg@ou.trondheim.kommune.no	
Enhetsleder: Lise Garvik, 952 63 396 / 72547174	
Konsulent : Siv Høyland, 72547170	
Fagleder: Anne Buhaug 92839256/ 72547173	

Året rundt i Brøset barnehage

Dagsrytmen - en ramme for hverdagen i barnehagen.

Åpningstid: kl. 07.00-17.00

07.00	Barnehagen åpner og barna blir tatt i mot på sine baser.
07.30 -08.30	Barna får frokost på sin base. Havregrynsgrøt og brødmåltid. I juli måned serveres det ikke frokost i barnehagen. Foreldrene må selv bringe med matpakke til barna.
08.30 -11.00	Intern organisering på basene ute og inne, i grupper, ut i fra aktiviteter, prosjekter og tema.
ca. 11 - 12	Barna får lunsj på sin base. En gang i uken serveres det varmlunsj, resten av uken er det brødmåltider med assortert pålegg.
12	Sove og hviletid for småbarnsbasene. (Det primære behovet for hvile og søvn blir ivaretatt i nær dialog med foreldre, både på storbarn og småbarn).
12	Gruppeinndeling ute og inne.
ca. 14.30	Fruktmåltid. Barna får også servert knekkebrød/brød ved behov til dette måltidet. Etter måltidet er det frilek både ute og inne.
16.45	Ortenhuskjelleren stenger. Dette er lager for vognene som noen barn skal sove i. Foreldrene henter og bringer selv disse vognene ut og inn fra kjelleren.
17.00	Barnehagen stenger.

Mat på turdager for storbarn: Alle barna har med matpakke hjemmefra ved planlagte turdager. Ved spontane turer smører personalet mat.

Kosthold: Barnehagen tilbyr et variert og sunt kosthold innenfor de rammene som foreligger fra Trondheim kommune. Kostholdet baserer seg på retningslinjer fra Helsedirektoratet.

Fra sommeren 2018 vil barnehagen ha stengt i to uker i juli. Disse ukene er 28 og 29.

Resten av juli måned har barnehagen noe redusert åpningstid. Åpningstiden vil da være fra 07.30-16.30.

Barnehagen har stengt julaften, nyttårsaften og onsdag før skjærtorsdag. Åpningstid i mellomjulen er 07.45-16.15.

I tillegg er barnehagen stengt på alle planleggingsdager. **2017/2018:** 18.august, 12. og 13. oktober, 26. januar og 22.juni. **2018/2019:** 17.august, 11. og 12. oktober, 2. januar og 21. juni.

Barnehagen er bruker av Meldeboka. Alle foreldre får egen tilgang til denne.

Overganger- en sentral del av livet

Livet består av overganger. Fra barndom til ungdom til voksenliv. Vi beveger oss fra ett sted til ett annet. Disse overgangene påvirker oss. De er slutten på noe og begynnelsen på noe annet. Overgangene er med å bygge vår identitet og gir oss opplevelser og erfaringer, som vi tar med oss videre i møte med verden og mennesker rundt oss. I livets overganger blir vi ofte litt sårbare og usikre, samtidig kan overganger gi oss ny kraft til å gå videre i livene våre. Dette er det viktig å være bevisst på, da det ofte er mange følelser knyttet til endringer i livet. Vi i barnehagen skal jobbe for at de overganger, som dere opplever sammen med oss, blir viktige og gode overganger som bidrar til tillitt og trygghet mellom hjem og barnehage.

I barnehagen opplever barn og foreldre tre viktige overganger. Det er når dere går fra hjemmetilværelsen med den lille babyen, til ettåringen skal ut og utforske verden i barnehagen. Det er overgangen fra småbarnslivet i ei småbarngruppe til en storbarnsbase med flere barn og nytt personale. Den siste overgangen, og kanskje for noen den det er knyttet mest spenning til, er overgangen fra barnehagelivet til en skolehverdag. Nedenfor beskriver vi litt hvordan vi jobber for å ivareta disse overgangene på best mulig måte.

Første møtet med barnehagen

Selve oppstarten i barnehagen kan for noen foreldre og barn fortone seg som både litt stor og uoversiktlig. Derfor har vi i Brøset barnehage laget egne rutiner for hvordan vi møter og ivaretar barn og foreldre den første tiden hos oss. En viktig premisse, for at barnehagetiden hos oss skal bli positiv, er den tette og nære kontakten mellom barnet og personalet som det legges til rette for allerede fra dag en. Kort skissert foregår oppstarten på denne måten:

- Foreldre/foresatte mottar velkomstbrev fra barnehagen med nødvendig informasjon om oppstart, som oppstartdato og tidspunkt. Det ligger også noen skjema i dette brevet, som skal fylles ut og leveres barnehagen den dagen dere begynner.
- Når dere kommer i barnehagen, på selve oppstartdagen, bli dere møtt av en i personalet inne på basen. Innen de to første dagene får dere en oppstartssamtale med pedagogisk leder, som tar utgangspunkt i et hefte dere får sammen med velkomstbrevet. Vi bruker god tid på å bli kjent med både barn og foreldre. Samtidig legger vi en liten plan sammen med foreldrene for hvordan de første dagene hos oss skal være. Noen barn og foreldre trenger litt lengre tid i den første fasen enn andre. Dette pleier å gå fint for alle sammen og vi er i tett dialog hele veien. Barnehagen bruker *alltid* tolk i samtaler der familiene er minoritetsspråklige. Dette for å sikre god kommunikasjon allerede i det første møtet. Barnehagen vurderer etterhvert om tolk ikke er nødvendig ved videre samtaler.
- Etter ca. 6 til 8 uker, eller tidligere ved behov, blir det en oppfølgingssamtale med ansvarlig pedagog. Den tar utgangspunkt i den første samtalen, samt at vi ser på hvordan den første tiden i barnehagen har gått. I denne samtalen legger vi videre grunnlag for en god og åpen dialog mellom hjem og barnehage.

Fra småbarn til storbarn

Så er tiden på småbarn over og verden blir enda litt større. På storbarnsbasene er det flere barn og nye voksne en skal bli kjent med. I tillegg er voksentettheten noe mindre, da de minste barna har krav på flere voksne i sin hverdag. Det stiller større krav til barna i forhold til selvstendighet og foreldrene må omstille seg på at dialogen i hverdagen ikke er så tett som på småbarn, selv om vi har samme mål for det gode samarbeidet.

Vi erfarer at denne overgangen ofte oppleves større for foreldrene enn barna. Barna har allerede knyttet relasjoner til flere av de større barna, da noen har gått sammen på småbarn tidligere. Samtidig er de kjent med flere i personalet.

Tilvenning og overgangen til storbarn starter for fullt i månedsskiftet mars/april, det siste året på småbarn. Barnehagen har en egen intern rutine for dette som beskriver hvordan personalet skal jobbe. Foreldrene til de barna som skal over på storbarn, får beskjed i løpet av april hvilken base de skal begynne på og hvordan vi da skal jobbe med overgangen. Vi er åpne for individuelle ønsker og vurderer disse, men hovedstrategien er at barna flyttes som hel gruppe sammen til samme base. Hvilken base det blir varierer fra år til år avhengig av gruppestørrelse og evt. særlige hensyn.

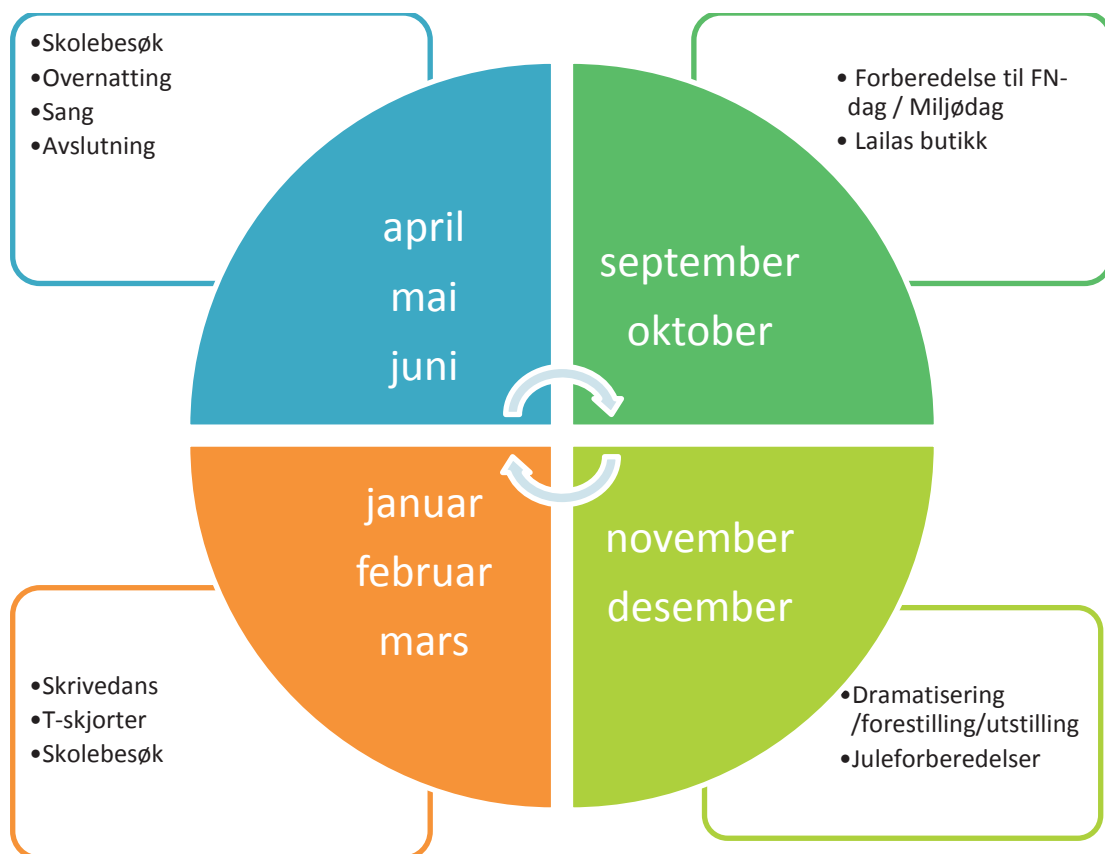

Siste året i barnehagen og overgangen til skolen

I tillegg til at de eldste barna i Brøset barnehage har et eget årshjul, der det legges til rette for skoleforberedende aktiviteter, skal også de eldste barnas hverdag fortsatt være preget av muligheter for allsidig lek og utforskning.

Hovedintensjonen med det pedagogiske opplegget i barnas siste barnehageår er likevel forberedelse til skolestart. Gjennom lek, eksperimentering, skrivedans, skolebesøk og fokus på venneferdigheter og sosial kompetanse, skal vi sammen med foreldrene og skolene legge et best mulig grunnlag for overgangen mellom barnehagen og skolen.

Organiseringen og innholdet kan variere noe fra år til år i forhold til antall skolebarn og hvilke behov vi ser i barnegruppene. Brøset barnehage har barn fra hele byen. Dette tilsier at vi har mange skoler å forholde oss til. Nedenfor er et årshjul som beskriver aktiviteten som vil prege det siste året i barnehagen.

Det viktige samarbeidet- hjem og barnehage

Barnehageloven poengterer at samarbeidet mellom personalet og foreldrene er en viktig og sentral del av barnehagens innhold. En åpen og nær dialog er en forutsetning for at barnehagen og hjemmet blir knyttet sammen til det beste for barnet. Den daglige foreldrekontakten i ankomst og ved henting, er en fin møteplass for samarbeid og gjensidig informasjon. I tillegg er foreldresamtaler og foreldremøter gode arenaer for dialog, refleksjon og meningsutveksling rundt barns utvikling og selve tilbudet i barnehagen vår.

Barnehagen representerer et komplimenterende miljø til hjemmet, hvor foreldrene har hovedansvaret for barns oppdragelse og dannelse. Vårt utgangspunkt er at foreldre og barnehagens personale har et felles ansvar for barns trivsel og utvikling. Gjensidig forståelse, respekt og anerkjennelse for hverandres ansvar og oppgaver i forhold til barnet er vesentlig i dette samarbeidet.

Personalets rolle i samarbeidet

Personalet i Brøset barnehage ønsker å fremstå som lydhøre og omsorgsfulle, og formidle et positivt livssyn. Vi viser respekt for ulikheter og tenker at forskjellighet er berikende for miljøet. Å møte foreldre fra ulike kulturer, både innen det norske samfunnet og fra andre land, krever respekt, lydhørhet og innsikt. Dette forutsetter at personalet er bevisste og tydelige i egen yrkesrolle og trygge på egen kompetanse.

Det er viktig for oss i Brøset barnehage, at alle foreldre er trygge på at sitt barn får delta aktivt i et fellesskap der de blir sett og respektert.

Personalet tilstreber alltid å finne god balanse mellom respekt for foreldrenes prioriteringer og det å ivareta barns rettigheter og grunnleggende fellesverdier, som barnehagen er forpliktet til. Personalet har ansvar for å gi foreldrene nødvendig informasjon om og begrunnelse for barnehagens virksomhet og invitere foreldrene til medvirkning.

Våre ønsker og forventninger til foreldrene

Vi har en forventning om at foreldrene tar opp både utfordringer og spørsmål knyttet til eget barns tilbud i barnehagen. I tillegg har vi et ønske om at foreldre kan dele både bekymringer og gleder knyttet til eget barns utvikling og hjemmesituasjon. Både foreldrene og personalet må forholde seg til at barnehagen har et samfunnsmandat og verdigrunnlag, som det er personalets oppgave å forvalte. Vi ønsker å støtte foreldre som har behov for hjelp og veiledning i oppdragelsesspørsmål, eller i andre forhold familier kan kjenne er utfordrende.

Brukerråd

Brukerrådet er kommunens formelle organ for brukermedvirkning. Representanter (foreldre og ansatte) skal gi råd i alle spørsmål som vedrører den generelle kvaliteten i tjenesten, unntatt saker som omhandler enkeltpersoner. Vårt brukerråd består av tre foreldrerepresentanter og tre ansatterepresentanter. Styrer Lise Garvik er brukerrådets sekretær.

Arbeidsutvalget

Arbeidsutvalget arrangerer rundt to til tre sammenkomster for barnehagens barn og foreldre/ansatte. Det kan være juletreff, sommerfest og lignende. Arbeidsutvalget kan også bli bedt om å bidra med kakebaking og evt. dugnader.

Andre samarbeidspartnere

St. Olav Hospital, Avdeling Brøset psykiatriske sykehus: Om rømming skulle skje fra St. Olav Hospital, avdeling Brøset sikkerhetsavdeling, har barnehagen og sykehuset utarbeidet gode rutiner for dette. I våre rutiner ligger blant annet gjennomføring og evaluering av 2 øvelser pr. barnehageår. Når vår beredskap igangsettes, vil informasjon om dette henge synlig for dere foreldre ved alle dører. Dere må gå inn porten på baksiden ved administrasjonen eller ringer inn til deres respektive baser. **Ikke la bilen stå åpen med motoren i gang.** Mer informasjon om våre rutiner kan fås ved henvendelse til barnehagens administrasjon.

Dronning Mauds Minne Høyskole: Flere av våre ansatte er praksislærere og barnehagen tar i mot studenter fra barnehagelærerutdanningen ved DMMH. I løpet av et barnehageår vil det ofte være studenter her fra november til april. Barnehagen tar også i mot elever fra Helse og oppvekstfag fra byens videregående skoler for kortere praksisperioder.

Barne- og familietjenesten:

Brøset barnehage deltar i fagteam i regi av Barne- og familietjenesten (BFT), Lerkendal. I disse møtene inviteres foreldre og pedagogisk personale til å delta i drøftinger angående barnet og familiens utfordringer. Intensjonen er tidlig innsats til det beste for barn og foreldre. Alt fra utfordringer med grensesetting til mer sammensatt problematikk kan være tema i disse møtene. I tillegg bruker barnehagen BFT som rådgivere og i samtaler med foreldre eller personalet. Barnehagen har opplysningsplikt til BFT ved bekymringssaker, og vi tar direkte kontakt ved mistanke om vold og seksuelle overgrep.

Barnehagens satsningsområder

Leken

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. (Barnehageloven § 1 formål, 1 ledd, første punktum.)

Hvorfor skal vi leke i Brøset barnehage?

Leken er en grunnleggende livs – og læringsform som barn kan uttrykke seg i gjennom (Rammeplan 2017). Vi skal leke fordi barn både har rett til og har et grunnleggende behov for å leke.

Lek er begynnelsen på kunnskap

I Brøset barnehage har vi valgt å se leken som barnas viktigste lærings- og dannelsesarena. Gjennom lek får barna muligheten til skaffe seg konkrete kunnskaper og erfaringer i samspill med andre barn. Leken stimulerer hele barnet og gir næring til barnets sosiale, fysiske, psykiske, emosjonelle og kognitive utvikling.

«Vi krangle litt og så bli vi vænna i jænn» (Gutt, 5 år). Barnas muligheter til utforskning av vennskap gjennom leken, verdsettes høyt i vår barnehage.

Barn har rett til å få erfaring som gir glede og begeistring, og relasjoner som kan utløse tristhet og frustrasjon. Det er viktig

å få lov til å utvikle dype relasjoner og å erfare at uvenn blir venn på nytt og på nytt. Å få muligheten til å kjenne på både gode og vanskelige følelser, i denne sammenhengen, er et unikt bidrag til barnas identitetsutvikling og evne til selvregulering.

Personalets rolle i leken

Personalet skal bidra i barns lek som gode og trygge rollemodeller. De skal veilede, trøste, støtte, utvide og utfordre. Vi skal møte barns lek med begeistring, kunnskap og undring. Alle ansatte i barnehagen er kjent med sitt ansvar og sine muligheter for å tilrettelegge for gode relasjoner mellom barn og mellom barn-voksen.

Barn og Språk

Hvorfor skal vi jobbe med språk i Brøset barnehage?

På lik linje med leken er barns språkkompetanse et gjennomgående tema i barnehagen. Det blir reflektert i personalets møtefora, foreldresamtaler, månedsbrev og synliggjort i det direkte arbeidet med barna. Rammeplanen for barnehagen sier at gjennom kommunikasjon, språk og tekst skal personalet bidra til at barna får øve på å lytte, observere, gi respons, videreutvikle begrepsforståelse og bli kjent med bøker, sanger, bilder og ulike media.

Barns språkkompetanse er en grunnleggende ferdighet å utvikle for å kunne: leke, lese, skrive utrykke seg og medvirke i sine omgivelser. En god språkkompetanse hjelper barn å bygge relasjoner, ivareta vennskap og ikke minst kan det bidra til å gå inn i fremtiden som en likeverdig medborger i et demokratisk samfunn.

Vi er barns språkmiljø

Brøset barnehage jobber for at alle barn som går i vår barnehage, skal få muligheten til å utvikle sin språkkompetanse, uavhengig av kjønn, bakgrunn og funksjonsnivå. Språket rommer ikke bare det vi sier med ord, kropp og det vi forstår, men også barns uttrykk i en videre forstand. Reggiofilosofien sier at barn har 100 språk og at vi frarøver de 99. Dette ønsker vi å være bevisst på, slik at vi bestreber for at barns ulike uttrykk og måter å kommunisere på blir ivaretatt og verdsatt.

Personalets rolle i arbeidet med barn og språk

Fremover mot 2019 ønsker personalet å videreutvikle og opprettholde en god teoretisk forståelse og en god handlingskompetanse, som bidrar til barns gode språkutvikling. Dette er vi også forpliktet til i forhold til Trondheim kommunes språkstrategi.

Barnehagen har utarbeidet en egen handlingsplan for språk som beskriver hvordan vi skal jobbe. I dette arbeidet har personalet en viktig rolle i å oppmuntre, støtte og veilede barna i deres språklige utvikling. I det daglige arbeidet med å styrke barns språkkompetanse er det i leken, hverdagssituasjonene og i dialogene som oppstår, at barn virkelig får muligheten til å utvikle sitt språk og sine uttrykksformer.

Barnehagens fokusområde

Grønt Flagg- bærekraftig utvikling

Brøset barnehage har siden høsten 2012 hatt Grønt Flagg sertifikat. Dette er en internasjonal miljøsertifisering for barnehage, grunnskole og videregående skole. Grønt Flagg er et pedagogisk virkemiddel knyttet opp mot lærerplan for skoler og i Rammeplan for barnehager. Dette virkemiddelet skal bidra til å ivareta barnehagens miljømandat. I Barnehagelovens kapittel 1 om barnehagens mål og innhold står det: *«Omsorg, oppdragelse og læring i barnehagen skal fremme menneskelig likeverd, likestilling, åndsfrihet, toleranse, helse og forståelse for bærekraftig utvikling.»* Å fremme barnas forståelse og handlingskompetanse, i forhold til bærekraftig utvikling, blir derfor et sentralt anliggende i Brøset barnehage sitt miljøarbeid.

Bærekraftig utvikling

I det kontinuerlige miljøarbeidet som pågår i vår barnehage, har vi en grunnleggende oppgave jmf. Rammeplanen for barnehagen: *«Barnehagen skal legge grunnlaget for barns evne til å tenke kritisk, handle etisk og vise solidaritet. Barna skal gjøre erfaringer med å gi omsorg og ta vare på omgivelsene og naturen»*

Vår miljøpraksis

Brøset barnehage ligger i et område med lange tradisjoner for jordbruk. På selve tomten, som barnehagen ligger på, har det også tidligere vært et gartneri.

Med bakgrunn av vårt områdes historie ønsker vi å videreføre disse tradisjonene gjennom Grønt Flaggarbeidet. Vi har i vårt miljøarbeid utarbeidet et tema som vi har langsiktige planer med å jobbe med fremover. Temaet er: Barnehagehagen- et biologisk mangfold. I vårt arbeid frem til nå har vi lært en del om viktigheten av at god jord gir gode vekstvilkår for planter, urter og vekster som vi sår og dyrker i barnehagen vår.

Vårt mål er at vi ønsker oss en liten økologisk kjøkkenhage/barnehagehage der vi tar i bruk naturlige, økologiske metoder for å gi vekstene våre best mulige vekstvilkår. Barnehagen har jobbet med jord og jordforbedring, samlet inn og sådd frø, og laget flere små grønne områder rundt i barnehagens ute- og innemiljø. Gjennom dette arbeidet lærer vi mye om biologisk mangfold og om flere typer blomster og grønnsaker.

I barnehagen produserer vi en del matavfall i løpet av en dag. Gjennom kompostering ønsker vi å dra nytte av dette avfallet og berike jorden vår. Kompostering av matavfall er bra for miljøet, det gir oss muligheten til å bruke avfallet vårt som en ressurs i stedet for en belastning. Det gir bedre plass i restavfallet og gir god næring til hagen vår.

For oss vil varmkompostering være en god pedagogisk metode for å lære barn, foreldre/foresatte og ansatte til økt forståelse for kretsløpet, gjenvinning og hvordan vi i hverdagen kan bidra til et bedre miljø. Arbeidet med komposteringen skal knyttes opp mot mange spennende oppgaver i barnehagen

I tråd med våre tidligere planer om å bidra til et biologisk mangfold, har vi videre planer om å skaffe oss mer kunnskap om viktigheten av bier, insekter og andre kryps funksjoner i prosesser rundt dyrking. For å øke bevisstheten for viktigheten av gjenbruk av klær/utstyr/leker til barn, gir vi i Brøset foreldre/foresatte en mulighet å levere klær/utstyr/leker til barnehagen. Vi har et hus der vi sorterer og oppbevarer klærne/utstyret i. I løpet av oktober/november får foreldrene/foresatte muligheten til å hente seg klær/utstyr gratis her. De klærne som ingen henter, leverer vi til Fretex.

Barnehagens arbeid med Rammeplanens fagområder

I arbeidet med fagområdene i Rammeplanen er det viktig for oss å ivareta både enkeltbarnets utgangspunkt og gruppas behov for læring. Her spiller både alder, funksjonsnivå og bakgrunn en viktig rolle.

Vi tilrettelegger for barns utvikling og læring gjennom en forståelse av at alle barn er ulike og har individuelle behov. Samtidig som vi anerkjenner at barna er en del av en gruppe og en større sammenheng her i barnehagen.

Både individet og gruppen blir ivaretatt i vår pedagogiske praksis. Vi tilbyr ulike aktiviteter, opplevelser og utfordringer til det enkelte barn og de ulike aldersgruppene i barnehagen. På denne måten, søker vi å sikre at alle barn som går i Brøset barnehage får et likeverdig pedagogisk tilbud, tilpasset deres utgangspunkt og den gruppen de tilhører.

Oversikten nedenfor er en grov plan for progresjon, som du kan forvente at ditt barn er en del av i løpet av barnehagetiden hos oss. I tillegg forteller den hvordan personalet skal jobbe. Detaljerte planer for ditt barns gruppe og base blir ivaretatt i basenes og gruppenes planer.

Nedenfor finner dere de syv fagområdene. De vil sjelden opptre isolert. Flere områder vil ofte være representert samtidig i prosjekter, temaopplegg og i forbindelse med hverdagsaktiviteter.

- Kommunikasjon-språk-tekst
- Kropp-bevegelse-mat -helse
- Kunst-kultur-kreativitet
- Natur-miljø-teknologi
- Nærmiljø - samfunn
- Antall-rom-form
- Etikk-religion - filosofi

Kommunikasjon-språk-tekst

Gjennom arbeidet med dette fagområdet skal barna i Brøset barnehage møte et personale som:

- Lytter til, observerer, bekrefter, beskriver, benevner og utvider barnas hverdagsopplevelser og lek i barnehagen.
- Setter ord på hendelser og har en aktiv bruk av begreper i alle situasjoner med barna.
- Benevner barnas følelser og handlinger.
- «Bader barna i språk»
- Kjenner til enkeltbarnets eksisterende språkkompetanse og utfordrer barna videre, slik at de utvider sin språkforståelse i hverdagen.
- Er aktivt med i dialoger med barna omkring det barna er opptatt av.
- Legger til rette for at barna får erfaring med å lytte til hverandre og å vente på sin tur i dialoger.
- Stimulerer barna til å delta aktivt i lengre dialoger med jevngamle og å holde fokus i mer tilrettelagte aktiviteter som f.eks. lengre lesestunder

Vi ser for oss følgende progresjon:

Småbarn 1-3 år:

- Introdusere barna for bøker. Bildebøker og etterhvert bøker med enkel tekst.
- Kortere lesestunder, der barna får lytte til og blir inspirert av fortellinger og eventyr.
- Aktiv bruk av sang, bevegelsesanger, rim og regler i samlingsstunder og gjennom dagen.
- Barna får begynnende erfaring med digitale verktøy som kan stimulere språkets utvikling.
- Bruk av enkle brettspill. Begynnende utforskning av tall og bokstaver, gjennom synliggjøring.
- Aktiv lytting etter lyder og samtaler om det vi hører.

Storbarn 3-6 år:

- Lese fortsettelsesbøker/ temabøker (eks. Tarkus) og utvide lengden på disse.
- Aktiv bruk av rim og regler. Bruk av sangleker/regelleker ute og inne.
- Barna får muligheten til å se/lese i bøker på egenhånd. Låne bøker på biblioteket.
- Ta opp ulike tema og hendelser i mindre grupper med barna. Barna gis muligheten til å sette ord på egne følelser og uttrykke ønsker og behov, sammen med trygge voksne i liten gruppe. Bruk av barnesamtaler.
- Aktiv bruk av ulike brettspill som stimulerer språkutviklingen.
- Sangkor for 4-åringene, på tvers av storbarnebasene, med konsert til sommeravslutningen.
- Få begynnende erfaring med bruk av enkle digitale verktøy og etter hvert bli kjent med Smartboard og Ipad i faglig sammenheng.

Kropp–bevegelse–mat–helse

Gjennom arbeidet med dette fagområdet skal barna i Brøset barnehage møte et personale som:

- Legger til rette for positive måltidsopplevelser og et sunt kosthold.
- Oppmuntrer og gir barna muligheten til å bruke kroppen sin i alle hverdagsaktiviteter og i lek gjennom dagen.
- Legger til rette for at barna skal «klare selv» i hverdagssituasjoner som påkledning og måltid. Fokus på positive mestringsopplevelser for hvert enkelt barn.
- Organiserer hverdagen slik at barna skaffer seg allsidige motoriske erfaringer, både ute og inne.
- Gir barna muligheten til å videreutvikle sin egen kroppsbeherskelse, gjennom positive erfaringer og opplevelse av egen mestring.
- Snakker med barna om at for å tilegne seg nye ferdigheter, må en prøve og øve på ulike ting. I tillegg søker personalet å gi barna en forståelse av at vi alle er forskjellige. Alle bruker vi ulik tid og ulike strategier når vi skal lære oss noe nytt.
- Som legger fremmer god fysisk og psykisk helse.
- Som støtter barna i å ta andres perspektiv og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger.

Vi ser for oss følgende progresjon

Småbarn 1-3 år:

- Stimuleres til allsidig og variert aktivitet, både ute og inne, som gir ulike motoriske utfordringer: krype, hoppe, klatre, rulle, løpe og gå.
- Utvider til turer i nærområdet etter hvert som barna blir tryggere og mer utholdende.
- Barna oppmuntres og støttes til å klare mer og mer selv i påkledningssituasjonen.
- Frie og tilrettelagte aktiviteter på fellesrom – dans, ballspill, hinderløype mm.
- Etter hvert begynnende øving på å smøre brødkive selv, spise med gaffel og drikke fra glass.. Fokus på god hygiene.
- Barna deles inn i mindre grupper og får muligheten til å bli mer kjent med egne fysiske ferdigheter i samspill med noen andre barn.
- Delta på forberedelse av måltider og får smake på forskjellig mat.
- Få kunnskap om egen kropp gjennom samtaler som omhandler kroppsdelers funksjoner og plassering.
- Bli kjent med kroppen sin og utvikle bevissthet rundt egne og andres grenser og behov.

Storbarn 3-5 år:

- Øver på finmotorikk gjennom en variasjon av materialer og leker. Eks. tegning, maling, pusling, perling, pluss- pluss, naturmaterialer mm.
- Utvikle og videreutvikle mange bevegelsesmønstre gjennom grovmotoriske aktiviteter ute og inne. Eks: aking, rulling, krabbing, hinderløyper, hermeleker, dansing, «sura» og rollelek.
- Ukentlig turdag, der vi har forskjellige turmål som f.eks. skogsområde med muligheter for mer kreativ lek og andre lekeplasser der aktivitetene er mer satt.
- Barna er ute i all slags vær og får erfaring med behov for ulik bekledning og ulike underlag gjennom årstidene.
- Fokus på selvstendighet i alle situasjoner, der den voksnes rolle er å støtte og veilede som f.eks. i måltid: smøre selv, skjenke selv, rydde selv, garderobe med på- og avkledning og orden i egne ting.
- Videreføring av god hygiene, med gode rutiner rundt håndvask.
- Leke, lære, oppleve og skape med kroppen som utgangspunkt for å bli kjent med egne og andres behov og grenser både fysisk og psykisk.

Kunst-kultur-kreativitet

Gjennom arbeidet med dette fagområdet skal barna i Brøset barnehage møte et personale som:

- Legger til rette for utprøving og utforskning av ulike materialer.
- Støtter opp om det enkelte barns tilnærming og tempo, og verdsetter de uttrykk som kommer til syne.
- Som fokuserer på gode prosesser i arbeidet med materialene og gleden av å mestre i arbeidet med disse.
- Som iscenesetter det fysiske miljøet på en måte som innbyr til kreativitet og skapende aktivitet hos barna.
- Som motiverer barna til å kommunisere sine uttrykk gjennom bla. sang, dans, formingsaktiviteter, lek og samtaler.
- Som viser og tar i bruk ulike teknikker for å inspirere barna til å ta de i bruk selv.
- Som formidler og dramatiserer fortellinger og eventyr sammen med og for barna, slik at barna etter hvert kan inspireres til å fremføre for hverandre.
- Som støtter og motiverer barna i deres bearbeiding og kommunikasjon av inntrykk, i samtaler og lek.

Vi ser for oss følgende progresjon i arbeidet med dette fagområdet:

Småbarn 1-3 år:

- Barna får utforske flere typer materialer og uttrykk: fingermaling, tegning, perling, leire og naturmaterialer mm.
- Blir kjent med og etter hvert lærer seg navnet på farger. Begynne med fargene: gul, grønn, blå, rød.
- Barna deltar på gode kulturopplevelser i barnehagen og etter hvert utenfor barnehagen.
- Barna deltar i samlingsstund.
- Aktiv bruk av sang, musikk, fortellinger, eventyr og rytmeinstrumenter i samlingsstund og spontan aktivitet.
- Fellessamling, med sang og musikk, en gang i uken for alle småbarna.
- Markering av Samefolkets dag.

Storbarn 3-5 år:

- Barna dramatiserer enkle fortellinger og eventyr.
- Barna får erfaring med å håndtere saks og etter hvert klippe etter streker.
- Barna får erfaring med å tegne gjenkjennelige former og etter hvert å tegne mer konkret.
- Barna får bruke ulike materialer og teknikker som maling, tegning, klipping lage kreative konstruksjoner selv eller sammen med en voksen. Eksempel: laging av ubåt av store pappesker, laging av båt (av gjenbruksmateriale) til båtrace mm.
- Barna får møte og bli inspirert av ulike uttrykk, gjennom å bli med på ulike kulturelle tilbud i Trondheim. Eks: Reggiofestival, kunstutstillinger, eventyrstund på biblioteket, Sverresborg museum, miljødagen i Iladagen, Den kulturelle barnehagesekken mm.
- Barnehagen inviterer ulike aktører inn i barnehagen, som f.eks. musikere som «Tre tøffe trompetister»
- Markering av Samefolkets dag.
- Sangkor på tvers av storbarnsbasene for 4 åringene, med konsert til sommeravslutningen.

Natur-miljø-teknologi

Gjennom arbeidet med dette fagområdet skal barna i Brøset barnehage møte et personale som:

- Bidrar til engasjement, glede og nysgjerrighet over det å ferdes utendørs, i all slags vær og til alle årstider.
- Utvider barnas muligheter til å ferdes utendørs. Barnehagens eget utemiljø er den arenaen de minste barna blir kjent med først, etter hvert drar vi på turer utenfor barnehagen.
- Er gode rollemodeller for barna, i arbeidet med kildesortering, kompostering og dyrking av egne blomster og grønnsaker.
- Legger til rette for at barna får leke med enkle konstruksjonsmaterialer som duplo, stor lego og byggeklosser.
- Som introduserer barna for mer avanserte konstruksjonsmaterialer etter hvert som de utforsker.
- Utforsker ulike naturfenomener sammen med barna.

Vi ser for oss følgende progresjon i arbeidet med dette fagområdet:

Småbarn 1-3 år:

- Barna får begynnende erfaring med sortering av mat, papp og plast.
- Barna får være med å så frø, gjødsle og vanne.
- Barna går turer i barnehagens eget nærmiljø. Disse turene utvides etter hvert til andre områder rundt barnehagen.
- Barna får utforske naturmaterialer, både ut og inne.
- Barna får iaktta og lære om insekter, småkryp og dyr som vi møter både i barnehagen og ute på tur.
- Barna får utforske gjennom enkle eksperimenter, og leke med enkle konstruksjonsmaterialer.
- Barna deltar i Ruskenaksjonen.

Storbarn 3-5 år:

- Barna er aktivt med i kildesortering og kompostering av avfall og deltar i Rusken aksjonen.
- Personalet snakker med og viser barna hva som skjer med matavfallet og hvordan vi kan bruke det videre.
- Barna er aktivt med i prosessene rundt dyrking av planter og grønnsaker.
- Barna får muligheten til å oppleve naturen på turer og til ulike årstider
- Barna har tilgang på naturmaterialer til konstruksjonslek og andre estetiske uttrykk, både inne og ute.
- Barna får eksperimentere rundt ulike naturfenomener som «vulkan», elektrisitet, vann, energi mm.

Nærmiljø-samfunn

Gjennom arbeidet med dette fagområdet skal barna i Brøset barnehage møte et personale som:

- Bidrar til barnas forståelse av at de aktivt kan være med å påvirke sin egen hverdag.
- Gir jenter og gutter like muligheter for utforsking, lek og læring i barnehagen.
- Bidrar til barnas egen forståelse av at de inngår i et fellesskap, både i barnehagen og i samfunnet ellers.
- Bidrar til at barna blir kjent med barnehagens nærområde og lokal kultur.

Vi ser for oss følgende progresjon i arbeidet med dette fagområdet:

Småbarn 1-3 år

- Etter hvert delta på turer i nærområdet og bli kjent med det.
- Øve på å lytte, dele og å vente på tur.
- Barnehagen bruker ressurser i nærområdet – Voll gård, bibliotek, sentrum og DMMH.
- Bruke tilbudene i den Kulturelle barnehagesekken.
- Markering av Samefolkets dag

Storbarn 3-5 år

- Aktiv bruk av barnehagens nærområder som turmål. Eksempel på dette er Bekkvoldalen, Angelltrøa, Granåslia og bringebærbuskene nedenfor skolen.
- Få kunnskap om grunnleggende trafikkregler og turer til byen vår.
- Få kjennskap til ulike tradisjoner, knyttet til ulike kulturer som er representert på basen eller i gruppa.
- Bruk av den Kulturelle barnehagesekken.
- Få erfaring med demokratiske avgjørelser.

Antall-rom-form

Gjennom arbeidet med dette fagområdet skal barna i Brøset barnehage møte et personale som:

- Legger til rette for matematiske erfaringer i hverdagen.
- Har det gøy med og eksperimenterer med tall, tellinger og ulike matematiske sammenhenger
- Støtter barnas evne, nysgjerrighet og utholdenhet i ulike problemløsninger.
- Undrer seg, samtaler og utforsker sammen med barna.

Vi ser for oss følgende progresjon i arbeidet med dette fagområdet:

Småbarn 1-3 år

- Introduserer barna for tall og telleregler.
- Bruker hverdagssituasjoner aktivt i arbeid med tall- og mengdeforståelse. Ser på bordet under måltid/samlinger: hvem mangler, hvor mange er vi?
- Bruk av enkle puslespill, som utvides med fler og fler brikker etter hvert som barna mestrer mer.
- Perling – lage figurer/fylle ut figur
- Snakker om og viser barna ulike former. Barna får tilgang på leker og materialer med ulike former.
- Gir barna erfaring med størrelser/tyngde i forhold til hverandre, gjennom å sette ord på det og erfare i lek alene/med andre barn/sammen med voksen.
- Barna får kjennskap til grunnformene som sirkel, trekant, firkant.

Storbarn 3-5 år

- Barna er med på å bruke mengdebegreper og telling i alle hverdagssituasjoner og samlinger.
- Aktiv bruk og benevning av grunnformene.
- Aktiv benevning av farger i hverdagssituasjoner som ved tegnebordet, perlebordet, påkledning osv.
- Bruker ulike former ved perling og verkstedaktiviteter.
- Bruk av brettspill som utfordrer og utforsker antall, rom og form.
- Ulike eksperimenter som utforsker størrelse, antall, form, rom, vekt mm.
- Bruk av Vitensenteret, som turmål for lek og utforsking av ulike fenomener knyttet til forståelsen av antall, rom og form.
- Bruk av Remidasenteret.

Etikk-religion- filosofi

Gjennom arbeidet med dette fagområdet skal barna i Brøset barnehage møte et personale som:

- Er aktive formidlere av historier og gir rom for barnas opplevelser, undring og tanker omkring eksistensielle temaer.
- Gir barna kjennskap til merkedager, høytider og tradisjoner knyttet til kristen tro og andre livssyn.
- Bidrar til og støtter barna i å utvikle nysgjerrighet, toleranse og respekt for hverandre og hverandres ulikheter.
- Utøver adekvat grensesetting.
- Støtter barn i sin utvikling når det gjelder å sette seg inn i andres situasjon og opplevelse.

Vi ser for oss følgende progresjon i arbeidet med dette fagområdet

Småbarn 1-3 år

- Møte ulike tradisjoner og feiringer gjennom året – jul, påske, Samefolkets dag og andre høytider.
- Få begynnende erfaring med bruk av litteratur og dramatisering som grunnlag for filosofering og samtaler.

Storbarn 3-5 år

- Få høre juleevangeliet som en historie.
- Få kjennskap til hvorfor vi feirer de ulike kristne høytidene som f.eks. jul og påske.
- Bli kjent med eventyr og fortellinger fra ulike land og kulturer, som f.eks. samiske eventyr.
- Utvikle kunnskap om de land og kulturer som finnes i nærmiljøet og barnehagen.
- Delta i forberedelser av faste tradisjoner og kulturarrangement som f.eks. Samefolkets dag.
- Diskutere og bli enige om felles regler for samspill og trivsel jfr. barns rett til medvirkning.

Refleksjon over og vurdering av vårt pedagogiske arbeid

Gjennom refleksjon over og vurdering av vårt pedagogiske arbeid med barna, legger vi grunnlaget for videreutvikling av og kvalitet i det pedagogiske tilbudet ved Brøset barnehage.

Refleksjon

Refleksjon over egen praksis er helt sentralt for å kunne komme i dybden av og øke personalets pedagogiske bevissthet. Dette gjelder både teoretiske forståelsesrammer og vår handlingskompetanse i møte med barna. Barnehagen har et eget system for refleksjon, med faste refleksjonsgrupper gjennom hele året. I tillegg settes det av tid til refleksjon i basemøter og gruppemøter.

Vurdering

I vurderingen av det pedagogiske arbeidet vi gjør tar pedagogene, i samarbeid med det øvrige personalet, utgangspunkt i følgende punkter:

- Prosjekter som barnegruppa har fordypet seg i dette barnehageåret
- Tema som barnehagen har jobbet med
- Barnehagens egne satsningsområder og fokusområde
- Foreldresamarbeidet
- Rammeplanens syv fagområder og vår egen plan for disse.
- Enhetsavtalen

Foreldrene vil få tilgang på vurderingen av det hver enkelt base har hatt fokus på en periode.

Trondheim kommune
Brøset barnehage
Postboks 2300 Sluppen
7004 Trondheim

www.trondheim.kommune.no

M1057 • April 2017
Kommunikasjonsenheten, Tk

